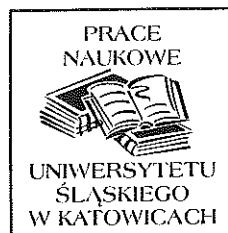


Czas i konwersacja



NR 2392

Czas i konwersacja

Przeszłość i terażniejszość

pod redakcją
MAŁGORZATY KITY i JANA GRZENI

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego



Katowice 2006

Redaktor serii: Kultura i Język Polski dla Cudzoziemców: MAŁGORZATA KITA

Recenzent: STANISŁAW BORAWSKI

Na okładce zamieszczono obraz Janusza Oskara Knorowskiego *Zboże*.
Wydawnictwo i Redaktorzy naukowemu tomu składają podziękowania
za zgodę na nieodpłatne udostępnienie obrazu.
Opracowanie obrazu: Marek Piętka

Spis treści

Słowo wstępne 7

Czas w rozmowie

KAMILA TERMIŃSKA: Czas i rozmowa. Alegorie epistemiczne 11

BARBARA BONIECKA: Funkcjonowanie rozmowy 25

MAŁGORZATA KITA: *Dziękuję za rozmowę*. „Archiwizacja” rozmów i typy tekstów powstałych na ich kanwie 35

MAŁGORZATA MUCZKO: Rola czasu w komunikacji internetowej (na przykładzie wywiadu internetowego) 60

MONIKA WORSOWICZ: Teksty z cyklu „Wielka Loża Komentatorów »Polityki«” w perspektywie temporalnej 68

BEATA GOLUS: Konwersacyjne novum. O komunikatorach internetowych 78

SYLWIA A. KWIECIEŃ: Mechanizmy manipulacji językowej w „nowomowie” i współczesnym „języku polityki” 89

Konwersacja w historii

KATARZYNA WYRWAS: Historia w konwersacji, konwersacja w historii 99

JANUSZ RYBA: *Bons mots* wobec oświeceniowej konwersacji (*i vice versa*) 111

MIROSLAWA SIUCIAK: Sztuka konwersacji w tekstach z XVII i XVIII wieku 118

ARTUR REJTER: Dialog w staropolskiej literaturze popularnej – między potocznością a polifonią dyskursu 131

JOANNA SOBCZYKOWA: Eucharystia jako dialog	146
JOANNA PRZYKLENK: <i>Usprawiedliwianie grzechu</i> , czyli kilka uwag o staropolskim i współczesnym znaczeniu wyrazu <i>usprawiedliwiać (się)</i>	160
IWONA LOEWE: Strategie paratekstowe w prasie. Na wybranych tytułach z połowy XIX i początku XX wieku.	171
DANUTA RYSZKA: „Moja i twoja rozmowa z Duchami”... O konwersacji w wybranych esejach Jarosława Marka Rymkiewicza słów kilka	182

Słowo wstępne

Tytuł książki brzmi: *Czas i konwersacja. Przeszłość i teraźniejszość*. Gromadzimy w niej przemyślenia badaczy, którzy zajmują się rozmową – jej strukturą, zasadami, funkcjonowaniem, teorią, kontekstem kulturowym – w wymiarze diachronicznym. Badają teksty osadzone w konkretnym czasie historycznym. Wypowiadają się także ci badacze, którzy rozpatrując rozmowę w planie synchronicznym, widzą w niej wydarzenie, akcję – przebiegające, rozgrywające się w czasie. Zatem pojęciem dla nas istotnym jest czas.

Powinniśmy też wyjaśnić, dlaczego w tytule tego zbioru studiów pojawia się słowo *konwersacja*. Występuje ono w dwóch kontekstach. Badacze traktują je jako nazwę określonego gatunku mowy należącego do rodziny gatunków o strukturze dialogowej. W takim ujęciu konwersacja jest więc spokrewniona z rozmową, ale jako typ rozmowy kulturalnej przeciwstawia się naturalności rozmowy „potocznej”.

Ale konwersację można też ujmować tak, jak czynią to badacze o orientacji interakcjonistycznej: jako synonimiczną etykietkę wydarzenia językowo-komunikacyjnego, które określają pojemnym i też dwuznacznym terminem *interakcja*. Takie szerokie użycie pojawia się też w słynnym sformułowaniu Grice’owskich maksym *konwersacyjnych*, które w istocie stanowią zaprzeczenie tego, co dla konwersacji – jako gatunku – jest szczególne: gry, błyskotliwości, opalizowania słów.

Ta dwoistość ma źródło w pochodzeniu słowa, które staje się też terminem genologicznym. Język źródłowy polskiego zapożyczenia słowa *konwersacja* nie jest tu wcale jednoznaczny. *Dictionnaire encyclopédique général* [Paris 1992, Hachette] definiuje *conversation* następująco: „1. Échange de propos entre deux ou plusieurs personnes, sur

des sujets variés. [...] 2. Matière, sujet de cet échange. [...] 3. Art, manière de s'entretenir en société des sujets les plus divers. [...]"

Przywołajmy też język angielski, który ma obecnie znaczny wpływ na terminologię językoznawczą. *Wielki słownik angielsko-polski PWN – Oxford* [pod redakcją Jadwigi Linde-Usiekniewicz. Warszawa 2002, Wydawnictwo Naukowe PWN] w haśle *conversation* podaje dwa polskie odpowiedniki: *rozmowa* i *konwersacja*. Pojawia się tu także element kulturalny: *the art of conversation* 'sztuka konwersacji'.

Książka *Czas i konwersacja. Przeszłość i współczesność* to trzeci zbiór artykułów poświęconych badaniu rozmowy. Dotychczas ukazały się: *Porozmawiajmy o rozmowie. Lingwistyczne aspekty dialogu* [Katowice 2002, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego] i *Język a nowe media* [Katowice 2004, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego]. „Różne zagadnienia, różne ujęcia, różne metodologie, perspektywa diachroniczna i ogląd synchroniczny, badanie tekstów o różnym statusie genologicznym, analiza tekstów współczesnych i dawnych” – tak Danuta Ostaszewska [w artykule *Instytut Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego: propozycje i osiągnięcia naukowe w zakresie językoznawstwa polonistycznego u progu dwudziestego pierwszego wieku*, Katowice 2005] charakteryzuje dotychczasowe zainteresowania problematyką konwersacyjną badaczy ze środowiska katowickiego i kilku innych ośrodków naukowych, których połączyło zainteresowanie interakcjami werbalnymi.

Redaktorzy

Redaktor: GABRIELA BOŻEK

Redaktor techniczny: MAŁGORZATA PLEŚNIAR

Korektor: LIDIA SZUMIGAŁA

Copyright © 2006 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 83-226-1500-0

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
[e-mail: wydawus@us.edu.pl](mailto:wydawus@us.edu.pl)

Wydanie I. Nakład: 300 + 50 egz. Ark. druk. 12,0. Ark.
wyd. 13,0. Przekazano do lamania w grudniu 2005 r.
Podpisano do druku w kwietniu 2006 r. Papier offset.
kl. III, 80 g. Cena 20 zł

Lamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: „QUICK DRUCK” s.c.
Dariusz i Marek Mroczkowsy
ul. Łąkowa 11, 90-562 Łódź